

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը**

**ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ ՏԻԳՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ
ԵՎ ԼԵՎՈՆ ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՆՏ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՆԱԶՆԱԺՈՂՈՎԻ 2008 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ
24-Ի՝ «ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ ԸՆՏՐՎԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԹԻՎ 24-Ա
ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՎԻՃԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

8 մարտի 2008թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի (զեկուցող),
Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Վ. Նովիաննիսյանի, Զ. Ղուկասյանի, Ն. Նազարյանի
(զեկուցող), Ռ. Պապայանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող կողմի՝ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Տ. Կարապետյանի,
նրա ներկայացուցիչներ Ա. Ղազարյանի, Ռ. Սյրեփանյանի,

դիմող կողմի՝ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լ. Տեր-Պետրոսյանի,
նրա ներկայացուցիչներ Ա. Զեյնալյանի, Վ. Գրիգորյանի, Պ. Օհանյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ կենտրոնական ընտրա-
կան հանձնաժողովի ներկայացուցիչներ՝ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի
նախագահ Գ. Ազարյանի, կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի քարտուղար
Ա. Բախչագուլյանի, փաստաբան Դ. Մանթաշյանի,

որպես հարակից պարասխանողներ ներգրավված՝ ՆՏ դատախազության
ներկայացուցիչներ՝ ՆՏ գլխավոր դատախազի տեղակալ Ա. Թամազյանի, ՆՏ
դատախազության ավագ դատախազ Կ. Փիլոյանի, ՆՏ դատախազության պետական
շահերի պաշտպանության վարչության դատախազ Դ. Դավթյանի, ՆՏ կառա-
վարությանն առընթեր ՆՏ ոստիկանության ներկայացուցիչներ՝ ՆՏ ոստիկանության
պետի առաջին տեղակալ Ա. Մահիրեսյանի, ՆՏ կառավարությանն առընթեր ՆՏ

ուսրիկանության պերի րերակալ, քննչական գլխավոր վարչության պեր Գ. Նամբարձումյանի, Նեռուսարերեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովի ներկայացուցիչ՝ Նեռուսարերեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովի նախագահ Գ. Անալյանի, նույն հանձնաժողովի լիցենզավորման եւ մերթոդական վարչության լիցենզավորման բաժնի պեր Ա. Արզումանյանի, ինչպես նաեւ հանձնաժողովի ծրագրերի մոնիթորինգի եւ վերահսկողության վարչության առաջարար մասնագեր Լ. Շահբազյանի,

«Սահմանադրական դարարանի մասին» ՆՆ օրենքի 74 հողվաժի 5-րդ մասի հիմքով որպես երրորդ անձ ներգրավվաժ՝ Նանրապերության Նախագահի թեկնաժու Ս. Սարգսյանի ներկայացուցիչներ՝ ՆՆ Ազգային ժողովի պերական-իրավական հարցերի մշրական հանձնաժողովի նախագահ Դ. Նարությունյանի եւ իրավաբան Կ. Պերրոսյանի,

համաժայն Նայասրանի Նանրապերության Սահմանադրության 51 հողվաժի 5-րդ մասի, 100 հողվաժի 3.1. կերի, 101 հողվաժի 9-րդ կերի, «Սահմանադրական դարարանի մասին» ՆՆ օրենքի 25 եւ 74 հողվաժների,

դռնբաց նիսարում բանավոր ընթացակարգով քննեց «Նանրապերության Նախագահի թեկնաժուներ Տիգրան Կարապերյանի եւ Լեւոն-Տեր Պերրոսյանի դիմումների հիման վրա՝ ՆՆ կենրորոնական ընրրական հանձնաժողովի 2008 թվականի փերրվարի 24-ի՝ «Նանրապերության Նախագահ ընրրվելու մասին» թիվ 24-Ա որոշումը վիճարկելու վերաբերյալ» գորժը:

Գորժի քննության առիթ են հանդիսացել Նանրապերության Նախագահի թեկնաժուներ Տ. Կարապերյանի՝ 27.02.2008թ. եւ Լ. Տեր-Պերրոսյանի՝ 29.02.2008թ. դիմումները սահմանադրական դարարան:

Սահմանադրական դարարանը 2008 թվականի փերրվարի 28-ի աշխարակարգային որոշամբ քննության է ընդունել Նանրապերության Նախագահի թեկնաժու Տ. Կարապերյանի դիմումը: Միաժամանակ, այդ աշխարակարգային որոշամբ, դեկավարվելով «Սահմանադրական դարարանի մասին» Նայասրանի Նանրապերության օրենքի 74 հողվաժի 4-րդ մասով, որպես պարասխանող կողմ է ներգրավվել ՆՆ կենրորոնական ընրրական հանձնաժողովը, որպես հարակից պարասխանողներ են ներգրավվել ՆՆ դարախագությունը, ՆՆ կառավարությանն առընթեր ՆՆ ոսրիկանությունը, Նեռուսարերեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովը: Սահմանադրական դարարանի 2008թ. մարրի 1-ի աշխարակարգային որոշամբ քննության է ընդունվել Նանրապերության Նախագահի թեկնաժու Լ. Տեր-Պերրոսյանի դիմումը: Նանրապերության Նախագահի

թեկնածուներ Լ. Տեր-Պետրոսյանի եւ Տ. Կարապետյանի դիմումների հիման վրա քննության ընդունված գործերը, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 39 հոդվածին համապատասխան, 2008թ. մարտի 1-ի աշխատակարգային որոշմամբ միավորվել են՝ դատարանի նույն նիստում քննելու համար: Սահմանադրական դատարանի 2008թ. մարտի 1-ի աշխատակարգային որոշմամբ, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 74 հոդվածի 5-րդ մասին համապատասխան, որպես երրորդ անձ է ներգրավվել 2008թ. փետրվարի 19-ի Հանրապետության Նախագահի ընտրություններում Հանրապետության Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանը:

Լսելով գործով գեկուցողների համարեղ գեկույցը, կողմերի ներկայացուցիչների բացատրությունները, ուսումնասիրելով ու համադրելով նրանց կողմից ներկայացված փաստարկներն ու հակափաստարկները, ինչպես նաեւ հերազուրելով դիմումները եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. Հանրապետության Նախագահի ընտրությունն անցկացվել է 2008 թվականի փետրվարի 19-ին՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 51 հոդվածում նախատեսված ժամկետում: Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 15 հոդվածին համապատասխան քվեարկությունը կազմակերպելու եւ քվեարկության արդյունքներն ամփոփելու նպատակով հանրապետության փարածքում կազմավորվել է թվով 1923 ընտրական տեղամաս: Ընտրությունների կազմակերպման եւ անցկացման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 17¹ հոդվածով նախատեսված կարգով հանրապետության փարածքում կազմավորվել է 41 ընտրատարածք: Նույն օրենսգրքի 31 հոդվածին համապատասխան կազմավորվել է ընտրական հանձնաժողովների եռաստիճան համակարգ՝ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով, ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովներ եւ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներ: Ընտրությունների ողջ գործընթացը կազմակերպել եւ վերահսկել է կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը:

2. ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը 2008 թվականի փետրվարի 24-ին ամփոփել է Հանրապետության Նախագահի 2008 թվականի փետրվարի 19-ի ընտրության արդյունքները: Տամաձայն կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից սահմանադրական դատարան ներկայացված ամփոփիչ արձանագրության՝ քվեաթերթիկում ընդգրկված 9 թեկնածուներին կողմ քվեարկված քվեաթերթիկների ընդհանուր թիվը կազմել է 1.632.666, որը Հանրապետության Նախագահի

թեկնածուների միջև բաշխվել է հետևյալ համամասնությամբ. Ա. Բաղդասարյան՝ 272.427 ձայն, Ա. Գեղամյան՝ 7.524 ձայն, Տ. Կարապետյան՝ 9.792 ձայն, Ա. Նարությունյան՝ 2.892 ձայն, Վ. Նովհաննիսյան՝ 100.966 ձայն, Վ. Մանուկյան՝ 21.075 ձայն, Ա. Մելիքյան՝ 4.399 ձայն, Ս. Սարգսյան՝ 862.369 ձայն, Լ. Տեր-Պետրոսյան՝ 351.222 ձայն:

Վերոհիշյալ արդյունքների հիման վրա եւ ղեկավարվելով ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 83-րդ հոդվածով եւ 84-րդ հոդվածի 1-ին կետով՝ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն ընդունել է իր 2008թ. փետրվարի 24-ի թիվ 24-Ա որոշումը, համաձայն որի Նանրապետության Նախագահ է ընտրվել Սերժ Ազարի Սարգսյանը:

3. Դիմելով սահմանադրական դատարան՝ դիմողները գտնում են, որ անհրաժեշտ է անվավեր ճանաչել ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 24.02.2008թ. թիվ 24-Ա որոշումը եւ անվավեր ճանաչել Նանրապետության Նախագահի 2008թ. փետրվարի 19-ին անցկացված ընտրության արդյունքները:

Ըստ դիմող՝ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Տ. Կարապետյանի՝ 2008թ. փետրվարի 19-ի նախագահական ընտրությունների վերաբերյալ միջազգային դիտորդական առաքելությունն արձանագրել է մի շարք էական խախտումներ, որոնք հիմք են տալիս վիճարկելու ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 24.02.2008թ. թիվ 24-Ա որոշումը եւ ընտրության արդյունքները: Որպես խախտումներ, մասնավորապես, մատնանշվել են դիտորդական առաքելության կողմից արձանագրվածն այն մասին, որ անհավասար պայմաններ են ստեղծվել թեկնածուների միջև, ընտրական հանձնաժողովների ղեկավար եռյակների մեծամասնության կազմը հնարավորություն է տվել ապահովելու մեկ քաղաքական ուժի կողմից ընտրությունների կազմակերպման վերահսկողությունը, արձանագրվել են մի քանի հարձակումներ նախընտրական գրասենյակների վրա, Նեոուսրապետության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովը համարժեք կերպով չի իրականացրել լրավամիջոցներին վերահսկելու իր լիազորությունը, հավաքվել են անձնագրային տվյալներ հնարավոր ընտրակեղծիքներ կատարելու նպատակով եւ այլն: Դիմողը լրացուցիչ որեւէ փաստարկ չի ներկայացրել սահմանադրական դատարան, դիմումին կցելով միայն ընտրությունների միջազգային դիտորդական առաքելության՝ 2008թ. փետրվարի 19-ի Նանրապետության Նախագահի ընտրությունների վերաբերյալ նախնական զեկույցը:

4. Դիմող՝ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լ. Տեր-Պետրոսյանի ներկայացուցիչների պնդմամբ Նանրապետության Նախագահի 2008 թվականի փետրվարի 19-ի ընտրության նախապարաստման եւ անցկացման ընթացքում փողի են ունեցել այնպիսի ընտրախախտումներ, որոնք խախտել են ՏՏ Սահմանադրության 4-րդ հոդվածում ամրագրված՝ ընտրական իրավունքի հիմնական սկզբունքները:

Ըստ դիմող կողմի՝ ընտրական իրավունքի համընդհանրության սկզբունքի խախտումը դրսևորվել է նրանում, որ ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 5-րդ մասով սահմանափակվել է արտասահմանում բնակվող կամ գտնվող բազմահազար ՏՏ քաղաքացիների ընտրական իրավունքը՝ խախտելով ՏՏ Սահմանադրության 30 եւ 43 հոդվածները:

Դիմողի կարծիքով՝ որպես համընդհանուր ընտրական իրավունքի խախտման դրսևորում է նաեւ ընտրողների ռեգիստրում շուրջ 80.000 քաղաքացիների «ծննդյան ամսաթիվը, ամիսը եւ փարին» սյունակում ամսաթիվը եւ ամիսը «00.00» նշելը:

Դիմողի կարծիքով՝ հազարավոր քաղաքացիներ միաժամանակ ընդգրկված են եղել հիմնական եւ լրացուցիչ ցուցակներում ու քվեարկել են կրկնակի անգամ, քվեարկության օրը կրկնակի քվեարկություններ են իրականացվել անձնագրի մեջ վերջին էջին հաջորդող կազմի ներսի ներդիր էջերի միջոցով՝ դրանց վրա քվեարկությանը մասնակցելու մասին դրոշմակնիք դնելու միջոցով:

Ի հիմնավորումն հավասար ընտրական իրավունքի խախտման՝ դիմողը, մասնավորապես, ներկայացրել է հետևյալ փաստարկները.

- ՏՏ ընտրական օրենսգրքում ընտրությունների նշանակմանը հաջորդող եւ նախընտրական քարոզչության սկզբին նախորդող ժամանակահատվածի համար հստակ իրավական հիմքերի բացակայության հետեւանքով՝ ընտրված հռչակված թեկնածուի համար սրեղծվել է նախընտրական քարոզչության վաղաժամկետ մեկնարկի հնարավորություն, ինչը խախտել է դիմողի եւ ընտրված հռչակված թեկնածուի միջեւ հավասարությունը՝ հոգուր վերջինիս,

- ի խախտումն ՏՏ ընտրական օրենսգրքի՝ Նանրապետության Նախագահը եւ՝ նախընտրական քարոզչությանը նախորդող ժամանակահատվածում, եւ՝ նախընտրական քարոզչության ընթացքում հանդես է եկել ընտրված ճանաչված թեկնածուի օգտին կարարվող քարոզչությամբ, ինչպես նաեւ դիմողի նկատմամբ հակաքարոզչությամբ,

- այնպիսի պայմաններում, երբ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանը, ընտրությունների ընթացքում շարունակել է կարարել իր աշխատանքային պարտականությունները որպես ՏՏ վարչապետ, սրեղծվել են իրական հնարավորություններ

թեկնածուների միջև հավասարությունը հոգուր այդ թեկնածուի խախտելու համար: Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանը շարունակել է իրականացնել ՏՏ վարչապետի դիրքում գործադիր իշխանության ղեկավարի իր լիազորությունները՝ առանց դրանց հայեցողական իրականացման նկատմամբ վերահսկողության՝ օգտագործելով իր պաշտոնական դիրքի առավելություններն ի շահ իր անձի ընտրության եւ ի վնաս Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի:

Ազգաբնակչությունների իրավունքի խախտման առնչությամբ դիմողը, մասնավորապես, մարնանշել է նախընտրական քարոզչության ընթացքում փողի ունեցած, իր կարծիքով, հետեւյալ բնույթի ընտրախախտումները.

- 31.01.2008թ. եւ 17.02.2008թ. Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի նախընտրական քարոզչությանը ներգրավվել է կրոնական կազմակերպություն՝ ի դեմս Նայասրանյայց Առաքելական Սուրբ եկեղեցու Արարաբյան Նայրապետական թեմի առաջնորդը, ինչի արդյունքում, ըստ դիմողի, խախտվել է ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 18 հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ կետը եւ Սահմանադրության 8.1. հոդվածի 1-ին մասը,

- ՏՏ զինված ուժերի հրամանատարական պաշտոններ զբաղեցնող երկու սպաներ՝ ի խախտումն ՏՏ ընտրական օրենսգրքի, կատարել են հրապարակային եւ պաշտոնական հայտարարություններ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի օգտին,

- Նանրային հեռուստաընկերության «Նայուր» լրատվական ծրագրով եթեր է հեռարձակվել Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի՝ աշխատանքային խմբի գրասենյակ կատարած այցը լուսաբանող ռեպորտաժ, ինչը հանդիսացել է նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի խախտում: Նշված աշխատանքային խումբն սրտեղծվել է ՏՏ վարչապետի 2007թ. դեկտեմբերի 4-ի թիվ 855-Ա «Աշխատանքային խումբ սրտեղծելու մասին» որոշմամբ: Ըստ դիմողի՝ այս խմբի սրտեղծմամբ օգտագործվել է Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի՝ որպես վարչապետ ունեցած դիրքը, եւ այդ խմբի կողմից նրա անունից պետական միջոցների հաշվին փարաբնույթ եւ զանգվածային ծառայություններ են մատուցվել քաղաքացիներին,

- հեռարձակվող 8 ալիքների կողմից 21.01.2008թ. մինչեւ 30.01.2008թ. ընկած ժամանակահատվածում երկու թեկնածուների հիշատակումներից Սերժ Սարգսյանն զգալի մեծամասնությամբ դրական է ներկայացվել, իսկ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը՝ բոլոր դեպքերում բացասական, հեռարձակվող մի քանի ալիքների կողմից երկու

թեկնածուների լուսաբանման ժամանակ հավասարակշռություն չի ապահովվել, եթերաժամանակը բաշխվել է ոչ հավասար ձևով: Դիմողը, ի հիմնավորումն իր այն պնդման, որ էլեկտրոնային զանգվածային լրատվության միջոցների կողմից խախտվել է օրինականության, հավասարության եւ ազատության սկզբունքը, վկայակոչել է ԵԱՏԿ/ԺՆՄԻԳ ընտրությունների դիպորդական առաքելության զեկույցը եւ Երեւանի մամուլի ակումբի սույն թվականի փետրվարի 14-ին հրատարակած միջանկյալ հաշվետվությունը,

- ըստ դիմողի՝ իրականացվել է արգելված քարոզչություն, որն էլ, իր հերթին, դրսևորվել է նրանում, որ 2008թ. փետրվարի 18-ին եւ 19-ին Սերժ Սարգսյանի քարոզչական պաստառները շարունակվել են պահպանվել Երեւանի բոլոր քարոզչական վահանակների վրա, ինչպես նաեւ հեռուստատեսիայի հերոսների միջոցով իրականացվել է թաքնված քարոզչություն:

Դիմողը գրնում է նաեւ, որ պեղական եւ Կրեմլական ինքնակառավարման մարմինների կողմից միջոցներ են ձեռնարկվել Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կամ նրա կողմնակիցների հանդիպումները խոչընդոտելու, այդ թվում՝ կողմնակիցներին ձեռնելու միջոցով, հանդիպումներում ընտրողների մասնակցության աստիճանն արհեստականորեն փոքրացնելու համար, եւ, հակառակը՝ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի կամ նրա կողմնակիցների հանդիպումների ժամանակ՝ այդ հանդիպումներում առանց ձեռողների գիտության ընդգրկելով դարոցահասակ երեխաների կամ աշխատանքից կտրելով՝ աշխատանքային կոլեկտիվների:

Գնահատելով քաղաքացիների ազատ ընտրության իրավունքը խախտող փաստերը՝ դիմողը գրնում է, որ խախտվել է ՏՏ Սահմանադրության 2-րդ հոդվածը, համաձայն որի՝ ժողովուրդն իր իշխանությունն իրականացնում է ազատ ընտրությունների միջոցով, ինչպես նաեւ խախտվել են Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 1-ին արձանագրության 3-րդ հոդվածում ամրագրված՝ մասնակից պետությունների՝ ազատ ընտրություններ անցկացնելու պարտավորությունը, ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի, 18-րդ հոդվածի պահանջները:

Դիմողը գրնում է, որ առկա են նաեւ ֆինանսական կարգապահության սկզբունքի խախտումներ: Մասնավորապես, Սերժ Սարգսյանի նախընտրական հիմնադրամին, ի խախտումն ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 25 հոդվածի, մուծումներ են կատարել պեղական բաժնեմաս ունեցող ձեռնարկություններ, որոնց բաժնեհավաք կապիտալում 30 փոկոսից ավելին կազմում են օտարերկրյա միջոցները (օրինակ՝

«Նայուսագազարդ» ՓԲԸ-ն), ինչպես նաև Սերժ Սարգսյանը գերազանցել է նախընտրական քարոզչության համար օրենքով նախատեսված առավելագույն գումարի չափը:

Դիմողի պնդմամբ՝ ինչպես դիմում-բողոքների քննարկումը կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում, այնպես էլ հայցերի քննությունը ՆՏ վարչական դատարանում կրել է ձեռական բնույթ, ինչի արդյունքում պաշտպանության այդ միջոցները եղել են ոչ արդյունավետ: Մասնավորապես, առանձին դիմում-բողոքներ ընդհանրապես քննության առարկա չեն դարձել կամ քննվել են ոչ պարզաճ կերպով: Դիմում-բողոքների քննության ընթացքում չի հարգվել վարչական վարույթի ընթացքում լավելու՝ դիմողի իրավունքը, չի ապահովվել դրանց քննության հրապարակայնությունը, հանձնաժողովի որոշ անդամներ դիմում-բողոքների քննարկման օրվա մասին չեն ծանուցվել, անց են կացվել դռնփակ քննարկումներ՝ հնարավորություն չտալով ԶԼՄ-ներին ներկա գրնվելու քննարկումներին: Այս կապակցությամբ դիմողը վկայակոչում է ԵԱՏԿ/ԺՆՄԻԳ ընտրությունների դիտորդական առաքելության գեկույցը, որի համաձայն՝ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում դիմում-բողոքների քննության ընթացքը կասկածի փակ է դնում դիմողի համար այդ իրավական պաշտպանության միջոցի արդյունավետությունը:

Դիմողը գրնում է, որ ԿԸՆ-ի վիճարկվող՝ 24.02.2008թ. թիվ 24-Ա որոշումն ընդունվել է ի խախտումն ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 63² հոդվածի 3-րդ, 83 հոդվածի 1-ին և 86 հոդվածի 2-րդ կետերի պահանջների, ինչը, մասնավորապես, դրսևորվել է հետևյալում.

ԿԸՆ-ն իր 24.02.2008թ. նիստում չի քննարկել իրեն ներկայացված ավելի քան 60 դիմում-բողոքներում և ՆՏ վարչական դատարանում գրնվող համապատասխան ընտրական գործերում առկա՝ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի խախտումների վերաբերյալ փեղեկությունները,

հաշվի չեն առնվել ընտրությունների նախապարաստման և անցկացման ընթացքում փեղի ունեցած ընտրախախտումները, որոնք կարող էին ազդել ընտրությունների արդյունքների վրա,

վիճարկվող որոշումը կայացնելիս ԿԸՆ-ի կողմից անտեսվել են իրեն ուղղված մի շարք դիմումներ և դատական վիճարկումներում գրնվող գործեր,

վիճարկվող որոշումը ԿԸՆ-ի կողմից մինչև օրենքով սահմանված 7-օրյա ժամկետի լրանալն ընդունելը հնարավորություն չի ընձեռել դիմողին իրականացնել իր իրավունքների պաշտպանությունը,

վիճարկվող որոշումն ընդունվել է այն պայմաններում, երբ ՏՏ վարչական դատարան ներկայացված ընտրական վեճի վերաբերյալ հայցադիմումը դեռևս քննության առարկա չի դարձվել:

Դիմողը գտնում է նաև, որ քվեարկության ընթացքում եւ քվեարկության արդյունքներն ամփոփելիս նույնպես տեղի են ունեցել փարաբնույթ ընտրախախտումներ՝ մասնանշեղծված ինչպես իր, այնպես էլ այլ թեկնածուների վստահված անձանց դիմում-բողոքները, վերահաշվարկի պահանջի վերաբերյալ դիմումները՝ ուղղված ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովներին եւ ԿԸՏ-ին: Մասնավորապես, դրանք վերաբերում են դիմողի վստահված անձանց գնահատմամբ իրենց իրավունքների ոտնահարմանը, նրանց համար ստեղծված խոչընդոտներին, լցոնման դեպքերին, ձայների սխալ հաշվարկմանը, քվեարկության գաղտնիությունը չապահովելուն, առանձին տեղամասերում, մասնավորապես, զինվորականների քվեարկության դեպքում, տեղի ունեցած բաց քվեարկությանը, ընտրակաշառքի երեսույթին: Դիմողը գտնում է նաև, որ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների՝ քվեարկության արդյունքներն ամփոփելու վերաբերյալ արձանագրությունների ելակետային տվյալները փոփոխվել են ԿԸՏ-ի կողմից, առանձին տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների նիստերը, ի խախտումն ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 61 հոդվածի 5-րդ մասի, ընդհատվել են:

Դիմողը պնդում է, որ թվով 167 ընտրական տեղամասերում ներկայացրել է քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու պահանջ, որոնց ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովներն ընդհանրապես չեն անդրադարձել կամ էլ կայացրել են դրանք մերժելու վերաբերյալ չպատճառաբանված որոշումներ՝ չապահովելով դիմողի մասնակցության իրավունքը: Թվով 35 տեղամասերում ներկայացրել է վերահաշվարկի պահանջներ, որոնք կամ մնացել են անարձագանք, կամ մերժվել են, ըստ նրանց, անհիմն պատճառաբանությամբ:

Ըստ դիմողի՝ իր կողմից մասնանշված ընտրախախտումներն ունեցել են կազմակերպված, զանգվածային, կրկնվող ու պարբերական բնույթ եւ այդ պայմաններում խախտվել են ՏՏ Սահմանադրության 4-րդ հոդվածով ամրագրված՝ ընտրական իրավունքի սկզբունքները:

Իր փաստարկները հիմնավորելու համար դիմող կողմը սահմանադրական դատարան է ներկայացրել փարբեր դիմում-բողոքներ, քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրություններ, ի պաշտպանություն ընտրական իրավունքի հարուցված դատական գործերի արդյունքում ընդունված դատական ակտեր,

մոնիտորինգի հաշվետվություններ, դիտորդական առաքելությունների զեկույցներ, փեսաձայնագրություններ:

Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը սահմանադրական դատարանում մասնավորապես շեշտեց նաեւ, որ ըստ Սահմանադրության 53.1. հոդվածի՝ ռազմական եւ արտակարգ դրության ժամանակ Նանրապետության Նախագահի ընտրություն չի անցկացվում, իսկ Նանրապետության Նախագահը շարունակում է իր լիազորությունների իրականացումը: Կողմը դրանից բխեցնում է, որ «Նախագահի ընտրություն» նշանակում է ընտրական ողջ գործընթացը՝ սկսած առաջադրումից մինչեւ բողոքարկման համար սահմանված ժամկետի ավարտը, այն է՝ սահմանադրական դատարանի որոշումը: Ներեւաբար, քանի որ արտակարգ դրություն է, ապա ընտրությունները վավերական կամ օրինական չեն կարող համարվել:

5. Պարասխանող կողմը, անդրադառնալով ընտրական իրավունքի համընդհանրության սկզբունքի խախտումների վերաբերյալ դիմողների այն պնդումներին, թե ՆՆ Ազգային ժողովի կողմից ընդունված օրենքով արտասահմանում ընտրական փեղամասեր չստեղծելը խախտում է «ընդհանուր ընտրական իրավունքի սկզբունքը», իսկ ՆՆ Ազգային ժողովի կողմից ընդունված օրենքով նախընտրական քարոզչությանը նախորդող ժամանակահատվածի համար «հստակ իրավական հիմքերի» բացակայությունը խախտում են «ընդհանուր ընտրական իրավունքի սկզբունքը», ինչպես նաեւ այն հարցադրմանը, որ Նանրապետության Նախագահը, ի խախտումն ընտրական օրենսգրքի 18 հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետի, ընտրված թեկնածուի օգտին բացահայտ քարոզչություն է իրականացրել, գտնում է, որ.

- ընտրական օրենսգիրքը չի նախատեսում քվեարկության կազմակերպում եւ անցկացում Նայաստանի Նանրապետության աշխարհագրական տարածքից դուրս, ուստի արտասահմանում ընտրական փեղամասերի չկազմավորումն ու քվեարկության չանցկացումն ընտրական օրենսգրքի խախտում չեն եւ չեն կարող հիմք հանդիսանալ ընտրության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու համար,

- իրավաչափ նախընտրական քարոզչությունն անց է կացվում բացառապես օրենքով սահմանված ժամկետներում եւ օրենքով սահմանված կարգով: Ընտրական օրենսդրությունը կարգավորում է բացառապես ընտրական հարաբերությունները եւ չի տարածվում այլ բնույթի հարաբերությունների վրա, եթե դրանք նույնիսկ նմանություններ ունեն որոշ ընտրական հարաբերությունների հետ: Քաղաքացիների, կուսակցությունների կողմից մինչեւ նախընտրական քարոզչության փուլն սկսվելն իրականացվող փեղեկավարություն տարածելու գործունեությունը, եթե նույնիսկ

նրանք ունեն նախընտրական քարոզչության նշաններ, չեն համարվում նախընտրական քարոզչություն: Քաղաքական քարոզչությունը կամ քաղաքական գովազդը, ինչպես էլ որ մեկնաբանվեն, միեւնույն է, ընտրական օրենսգրքի իմաստով նախընտրական քարոզչություն չեն,

- ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետի նորմը մեկնաբանելիս պետք է հաշվի առնել, որ խոսքը վերաբերում է պետական մարմնի իրավասություններ իրականացնելու շրջանակներում նախընտրական քարոզչություն իրականացնելու արգելքին: Իսկ հրապարակային ելույթը՝ Նանրապետության Նախագահի՝ որպես պետական մարմնի, իրավասությունների կապարում չէ, այլ քաղաքական գործունեություն:

Պարասխանող կողմը՝ անդրադառնալով նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի խախտումների վերաբերյալ դիմողների այն պնդումներին, թե կրոնական կազմակերպության կողմից քարոզչություն է կապարվել, գտնում է, որ.

- Նայ առաքելական եկեղեցու Արարաբյան թեմի կազմակերպած միջոցառմանը որեւէ թեկնածուի նախընտրական կարգախոսը կրող անձանց մասնակցությունը որեւէ կերպ չի կարող նույնացվել կրոնական կազմակերպության կողմից քարոզչություն կապարելու հետ, ինչպես նաեւ ՆՏ Սահմանադրությամբ եւ գործող օրենսդրությամբ երաշխավորված է կրոնի ազատությունը, միաժամանակ, Նանրապետության Նախագահի թեկնածուների համար այս ազատության դրսևորումն արգելված չէ:

Պարասխանող կողմը, անդրադառնալով նախընտրական քարոզչության փուլում ընտրական իրավունք ունեցող քաղաքացիների ազատ ընտրությունների իրավունքի խախտման վերաբերյալ դիմողների այն պնդումներին, թե կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի նկատմամբ պարզաճ վերահսկողություն չի իրականացվել, գտնում է, որ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն իր կողմից պայմանավորված՝ նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու համար օգրագործում է 4 եղանակ՝ հանձնաժողովի անդամների նախաձեռնությամբ, կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի աշխատակազմի միջոցով, դիմումների, բողոքների քննության, ընտրապարաձքային ընտրական հանձնաժողովների կողմից ներկայացված տեղեկատվության միջոցով:

Ըստ պարասխանող կողմի՝ հանձնաժողովի անդամների կողմից նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի խախտում չի արձանագրվել: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համապարասխան աշխատակիցը

նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի խախտումների վերաբերյալ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի առջև հարց չի բարձրացրել: Դիմում-բողոքների մի մասը վերաբերել է նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգին եւ բոլոր դիմում-բողոքների մասին տեղեկացվել են հանձնաժողովի բոլոր անդամները: Դիմումներում մաքնանշված փաստերի մի մասը հանձնաժողովը չի համարել որպես նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի խախտում, մի մասը վերահասցեագրվել է կամ «Վարչարարության հիմունքների եւ վարչական վարույթի մասին» ՏՏ օրենքով սահմանված կարգով ներկայացվել այլ իրավասու մարմինների քննարկմանը: Ընտրարարածքային ընտրական հանձնաժողովների կողմից նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի խախտման վերաբերյալ փաստեր կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին չեն ներկայացվել:

Պատասխանող կողմը՝ անդրադառնալով արգելված քարոզչության վերաբերյալ դիմողների այն պնդումներին, թե Երեւանի բոլոր քարոզչական վահանակների վրա փակցված են մնացել թեկնածուի նկարով, քվեաթերթիկում նրա համարով եւ քվեարկության նշումով քարոզչական պաստառները, հեռուստատեսիալի հերոսների միջոցով թաքնված քարոզչություն է իրականացվել Սերժ Սարգսյանի օգտին, գտնում է, որ.

- համաձայն ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 5-րդ կետի՝ քվեարկության եւ դրան նախորդող օրերի ընթացքում նախընտրական քարոզչություն կատարելու արգելքից բացառություն է արված հենց տպագիր՝ փակցված քարոզչական նյութերի համար: Տեղամասային կենտրոնում չգտնվող քարոզչական նյութերը քվեարկության օրը մնում են իրենց տեղերում,

- հեռուստատեսիալի հերոսների միջոցով Սերժ Սարգսյանի օգտին թաքնված քարոզչության առնչությամբ դիմումում բավարար տեղեկություններ ներկայացված չեն այդ հարցադրմանն անդրադառնալու համար:

Պատասխանող կողմը, անդրադառնալով ընտրակարգի դեմ խախտումների վերաբերյալ դիմողների այն պնդումներին, թե տեղական ինքնակառավարման մարմինները եւ պետական մարմիններն օգտագործել են իրենց վարչական հնարավորությունները Տեր-Պետրոսյանի հանդիպումներին մարդկանց մասնակցությունը նվազեցնելու, իսկ Սերժ Սարգսյանի դեպքում՝ մեծացնելու համար, ՏՏ հարկային տեսչությունը ներգրավվել է ընտրական գործընթացներին, գտնում է, որ. այդ փաստերը /եթե հաստատվեն/ կարող են պարունակել հանցագործության հարկանիշներ: Նաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը օժտված չէ այդ փաստերի առկայություն բացահայտելու անհրաժեշտ իրա-

վունքներով եւ միջոցներով, նման բոլոր դեպքերի վերաբերյալ ստացված դիմումները վերահասցեագրվել են ՏՏ դափախազությանը:

Պատասխանող կողմը, անդրադառնալով նախընտրական քարոզչության ընթացքում վարչապետի դիրքի օգտագործման վերաբերյալ դիմողների այն պնդումներին, թե վարչապետի կողմից 2007 թվականի դեկտեմբերի 4-ին «Աշխարանքային խումբ ստեղծելու մասին» 855-Ա որոշմամբ ստեղծված աշխարանքային խումբը գործել է Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի անունից եւ փարաբնույթ ծառայություններ է մատուցել պետական միջոցների հաշվին, որ դիմումները ձեւակերպված են եղել մշակված ձեւաթղթի վրա եւ դրանց հասցեատերն է «ՏՏ Նախագահի թեկնածու, ՏՏ վարչապետ Ս.Սարգսյանը», գտնում է, որ.

- Նայաստանի Նանրապետության վարչապետին ուղղված դիմումներում Նայաստանի Նանրապետության վարչապետի պաշտոնից զատ այլ կարգավիճակի մատնանշումը «Վարչարարության հիմունքների եւ վարչական վարույթի» մասին օրենքի իմաստով պետք է համարել ձեւական սխալ, որը հիմք չէր կարող հանդիսանալ դիմումի ընդունումը մերժելու համար: Նման վարքագիծը կհակասեր «ձեւական պահանջների չարաշահման արգելքի» սկզբունքին: Ըստ կառավարության աշխատակազմի ղեկավար-նախարարի գրության՝ ուղղված կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին, վարչապետի այդ որոշումը նպատակ է ունեցել ապահովել Նայաստանի Նանրապետության կառավարության աշխատակազմում քաղաքացիների դիմումների համակողմանի ու լիարժեք քննարկումը, ինչպես նաեւ բարձրացնել այդ ոլորտում աշխատանքների արդյունավետությունը,

- օրենսդրությամբ ամրագրված պարտականությունների կատարումը, անշուշտ, չի կարող դիտվել որպես ծառայությունների մատուցում: Այդ մտրեցումն ամրագրված է նաեւ վարչական դատարանի թիվ ՎԴ /1014/05/08 առ 16.02.2008 թվականի վճռով: Դիմողը որեւէ ապացույց չի կցել, որը կվկայեր, որ մատուցվել է ծառայություն:

Պատասխանող կողմը՝ անդրադառնալով համընդհանուր ընտրական իրավունքի խախտումների վերաբերյալ դիմողների այն պնդումներին, թե ընտրողների ռեգիստրում առկա են 80000 ընտրողներ, որոնց ծննդյան ամիս-ամսաթիվը նշված է 00.00, այդ կերպ նշելով հանրապետությունից բացակա կամ մահացած ընտրողներին, կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայքից «անհետացել են» 00.00 ծննդյան օրերով նշված քաղաքացիների վերաբերյալ փյուլները, ինչպես նաեւ այն հարցադրմանը, որ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն ընդունել է վարչական

ակր, որով սիսալ է մեկնաբանել ընտրական օրենսգրքում առկա «վերջին էջ» եզրույթը, գտնում է, որ

- Նայաստանի Նանրապետության ոստիկանության անձնագրերի եւ վիզաների վարչությունից այս կապակցությամբ հայտնել են, որ քաղաքացիների ԽՍՀՄ նմուշի նախկին անձնագրերը ձեւակերպելիս, ըստ գործող կարգի՝ ծննդյան վկայականներում անձի ծննդյան օրը եւ ամիսը բացակայելու դեպքում, գրվում էր միայն ծննդյան փարեթիվը: Նայաստանի Նանրապետության քաղաքացու անձնագրերի փրկագրության համակարգին անցնելու կապակցությամբ, ավտոմատ ծրագրի պահանջներից ելնելով, միայն ծննդյան փարեթիվ ունեցող Նայաստանի Նանրապետության քաղաքացիների անձնագրերը փրկագրելու համար ծննդյան օրվա եւ ամսի դիմաց լրացվում է «01.07» նշումը: Ներագայում, քաղաքացիների փվյալների հնարավոր կրկնությունից խուսափելու նպատակով, ինչպես նաեւ հաշվի առնելով քաղաքացիների դիմում-բողոքները, անձնագրային համակարգի ավտոմատացված համալիրի ծրագրում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն՝ «01.07» նշումը փոխարինվել է «00.00» նշումով:

Ըստ անձնագրային համակարգի ավտոմատացված համալիրի պահոցի փվյալների՝ Նայաստանի Նանրապետության թվով 73.730 քաղաքացիների անձնագրերում ծննդյան օրը եւ ամիսը նշվել է «00.00»: Դիմողը որեւէ ապացույց չի ներկայացրել, որ անձնագրերում ծննդյան օրը եւ ամիսը «00.00» նշելը որեւէ կերպ ազդել է ընտրությունների արդյունքների վրա կամ հանդիսանում է ընտրական իրավունքի խախտում:

Պատասխանողը գտնում է նաեւ, որ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայքից «00.00» ծննդյան օրերով նշված քաղաքացիների վերաբերյալ փվյալների «անհետացման» առնչությամբ դիմող կողմի պնդումն արժանահավասար չէ: «00.00» ծննդյան օրերով նշված քաղաքացիների վերաբերյալ փվյալներն ինչպես քվեարկության օրվանից առաջ, այս պահին էլ նույն կարգով՝ անփոփոխ, գեպեղված են կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի ինտերնետային կայքէջում:

Ինչ վերաբերում է կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի ընդունած վարչական ակտին, ապա դրա վերաբերյալ առկա է վարչական դատարանի վճիռը, որով դիմողի պահանջը մերժվել է:

Պատասխանող կողմը, անդրադառնալով ֆինանսական կարգապահության սկզբունքի խախտումների վերաբերյալ դիմողների պնդումներին, գտնում է, որ իրականություն է, որ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի նախընտրական հիմնադրամ մուծումներ են կատարել նաեւ կազմակերպություններ,

որոնք դրա իրավունքը չունենին: Սակայն օրենսգիրքը նման դեպքերում նախատեսում է, որ այդ մուծումները պետք է փոխանցվեն պետական բյուջե, եւ օրենքի պահանջը՝ այդ գումարները պետական բյուջե փոխանցելու վերաբերյալ, կատարված է ամբողջությամբ: Դիմողը չի բերել որեւէ օրինակ, որ նման գումարը պետական բյուջե փոխանցված չէ եւ/կամ օգտագործված է քարոզչության նպատակով: Տվյալ թեկնածուի կողմից նախընտրական քարոզչության վրա, բացի նախընտրական հիմնադրամի միջոցներից, այլ միջոցներ օգտագործելու՝ դիմողի պնդումը հավաստող որեւէ ապացույց կցված չէ եւ այն պետք է թողնել անարձագանք:

Պատասխանող կողմը՝ անդրադառնալով ԿԸՆ-ի կողմից սեփական նախաձեռնությամբ վերահսկողություն չիրականացնելու, դիմում-բողոքների քննարկման կարգի խախտումների վերաբերյալ դիմող կողմի պնդումներին, գտնում է, որ ընտրական հանձնաժողովներում դիմումները (բողոքները) եւ առաջարկություններն ընդունվում, քննարկվում եւ դրանց պատասխան են տրվում Նայասպանի Նանրապետության ընտրական օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ:

Նանձնաժողովը թվով 57 դիմումների վերաբերյալ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով ընդունել է որոշումներ:

Պատասխանող կողմը վերահաշվարկների առնչությամբ փաստեց, որ ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովներում իրականացվել է 135 տեղամասերում քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկ, որից 62-ը՝ Լ. Տեր-Պետրոսյանի, իսկ 11-ը՝ Տ. Կարապետյանի ներկայացուցիչների դիմումների հիման վրա: Արդյունքում, ընդամենը 1 տեղամասում է գրանցվել արդյունքների էական աղավաղում, որի վերաբերյալ հարուցվել է քրեական գործ: Ժամանակի սղության պատճառով օրենքով սահմանված կարգի շրջանակներում չեն վերահաշվարկվել փարբեր ընտրափարածքների 24 տեղամասերի քվեարկության արդյունքները, որից 19-ը՝ Լ. Տեր-Պետրոսյանի ներկայացուցիչների դիմումներով:

Պատասխանող կողմը՝ անդրադառնալով թիվ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 27, 28, 29, 31, 34, 40 ընտրափարածքների վերաբերյալ դիմողի կողմից ներկայացված լրացուցիչ թղթակցություններին, գտնում է, որ ներկայացված փաստաթղթերից իրավական արժեք կարող են ներկայացնել բացառապես սահմանված կարգով գրված դիմում-բողոքները, վստահված անձանց՝ վերահաշվարկ կատարելու վերաբերյալ դիմումները:

Պատասխանող կողմը՝ հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ դիմող կողմնունեցել է գրանցված 5051 վստահված անձ, գտնում է նաեւ, որ նրանց միայն 6.3 %-ն է

մասնակցել վերոհիշյալ թղթակցությունների ներկայացմանը: Նշված թղթակցություններում արտահայտված դաբողությունները, ըստ պարասխանող կողմի, վերաբերում են Նանրապետությունում ձեւավորված 1923 տեղամասերից միայն 291-ին կամ 15.1%-ին: Պարասխանող կողմն ընդգծեց նաեւ, որ հանրապետության 1923 ընտրական տեղամասերից 1506-ում (78.3 տոկոս) քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրությունն ստորագրել են հանձնաժողովի բոլոր ութ անդամները, 340-ում՝ 7 անդամ, 69-ում՝ 6 անդամ եւ միայն ութ տեղամասերում՝ 5 անդամ: Նանրապետության 1923 ընտրական տեղամասերի հանձնաժողովների ընդհանուր թվով 15.384 անդամներից հարուկ կարծիք ներկայացնելու վերաբերյալ ցանկություն են հայտնել (այդ մասին գրառում են կատարել արձանագրությունում) հանձնաժողովների միայն 39 անդամներ (0.25%)՝ 32 տեղամասերում (1.66%), իսկ փաստացի նման կարծիք է ներկայացվել միայն երեք տեղամասերում (0.16%)՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների միայն 4 անդամների կողմից (0.03%): Այս փաստերի վերաբերյալ դիմող կողմը հարցեր չառաջադրեց եւ առարկություններ չներկայացրեց:

Պարասխանող կողմը գրնում է, որ չնայած առանձին ոչ էական թերություններին, Նանրապետության Նախագահի 2008թ. փետրվարի 19-ի ընտրության արդյունքները լիովին համապարասխանում են իրականությանը, ընտրություններն անցկացվել են ՏՏ ընտրական օրենսգրքի պահանջների պահպանմամբ, իսկ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2008թ. փետրվարի 24-ի «Նանրապետության Նախագահ ընտրվելու մասին» թիվ 24-Ա որոշումը կայացվել է ՏՏ ընտրական օրենսգրքի պահանջներին համապարասխան:

6. Նարակից պարասխանող՝ ՏՏ դաբախագության ներկայացուցիչն անդրադառնալով դիմողների մարնանշած ընտրախախտումներին եւ ՏՏ դաբախագության կողմից նշված ընտրախախտումների առնչությամբ ձեռնարկված միջոցառումներին, նշեց, որ Նանրապետության Նախագահի 2008թ. փետրվարի 19-ի ընտրություններում հնարավոր ընտրախախտումները կանխարգելելու, դրանց օպերատիվ արձագանքելու եւ համարժեք իրավական գնահատական տալու նպատակով ստեղծվել է աշխատանքային խումբ: Նախընտրական քարոզարշավի ընթացքում, ընտրական գործընթացների հետ կապված, դաբախագական մարմինների կողմից ընթացք է տրվել 52 հաղորդումների, հայտարարությունների եւ հրապարակումների, որոնց արդյունքում 29 դեպքում մերժվել է քրեական գործի հարուցումը, որից 19-ում՝ հանցագործության դեպքի բացակայության պարճառաբանությամբ, 13-ով տրվել է

գրավոր պարզաբանում, 12-ով հարուցվել են քրեական գործեր: Սրացված հաղորդումները եւ հայտարարությունները քննարկվել են օրենքով սահմանված ժամկետներում, ժամկետի խախտում կամ անհիմն ձգձգում թույլ չի տրվել: Ըստ ՆՏ դադարախազության ներկայացուցչի՝ ներկայացված վիճակագրական տվյալները, ինչպես նաև հարուցված քրեական գործերի բնույթը, դրանց աշխարհագրությունը վկայում են, որ, ըստ էության, նախընտրական քարոզարշավի ընթացքում տեղի ունեցած իրավախախտումները զանգվածային ու տարածված բնույթ չեն կրել: Կողմը գտնում է, որ ողջ ընտրական գործընթացի շրջանակներում դիմող կողմի ներկայացուցիչներն իրենց իրավունքների պաշտպանության իրավական հնարավորություններն արդյունավետ օգտագործելու փոխարեն տարբեր կերպ փորձել են զանգվածային ընտրախախտումների երեսույթականություն ստեղծել՝ տարածելով բազմաթիվ անհիմն դիմումներ, բողոքներ, հայտարարություններ:

Ինչ վերաբերում է ընտրության օրը տեղի ունեցած ընտրախախտումներին, ապա այդ կապակցությամբ, հարակից պատասխանողի կարծիքով, ընտրական հանձնաժողովի աշխատանքներին կամ ընտրությանը մասնակցող անձանց լիազորությունների իրականացմանը խոչընդոտելու համար հարուցվել է թվով 11 քրեական գործ, եւս 11 քրեական գործ է հարուցվել քվեարկության արդյունքները՝ արձանագրությունները կեղծելու համար, 2 քրեական գործ՝ այլ անձի փոխարեն քվեարկելու համար, 1 քրեական գործ հարուցվել է սուտ մարմնության հավանիչներով: Միաժամանակ, ՆՏ դադարախազությունում ձեւավորված աշխատանքային խմբի կողմից ընտրախախտումների վերաբերյալ սրացված հաղորդումների քննարկման արդյունքների բովանդակային վերլուծությունը վկայում է, որ իրականում տեղ են գտել ընտրական իրավունքի տարաբնույթ խախտումներ, սակայն դրանք զանգվածային եւ կազմակերպված բնույթ չեն կրել:

7. Նարակից պատասխանող՝ ՆՏ կառավարությանն առընթեր ՆՏ ոստիկանության ներկայացուցիչն անդրադառնալով Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի դիմումում ներկայացված՝ ՆՏ ոստիկանության տարածքային մարմինների կողմից թույլ տրված իրավախախտումներին, նշեց, որ դրանք հիմնված են ենթադրությունների վրա, եւ դիմողի փաստարկներն ամրապնդված չեն «Սահմանադրական դադարանի մասին» ՆՏ օրենքի 41 հոդվածով նախատեսված ապացույցներով: Նարակից պատասխանողը՝ չհամաձայնելով կոնկրետ փաստերի վերաբերյալ դիմող կողմի փաստարկներին, ներկայացրեց իր հակափաստարկները եւ դրանց հիմնավորումները:

Քաղաքացիներին հիմնական եւ լրացուցիչ ցուցակներում միաժամանակ ընդգրկելու, կրկնակի քվեարկության, լրացուցիչ ցուցակներում ընդգրկված անձանց թվաքանակի վերաբերյալ ՆՏ ոստիկանության կողմից տեղեկանքներ չտրամադրելու փաստերի առնչությամբ՝ ՆՏ ոստիկանության անձնագրային եւ վիզաների վարչությունը Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի նախընտրական շտաբից սրացել է 2 դիմում, որոնցից մեկով պահանջվել է այն ընտրողների թիվը, որոնք ընդգրկվել են լրացուցիչ ցուցակներում, իսկ մյուսով պահանջվել է այդ ցուցակների էլեկտրոնային տարբերակը: Դիմումները 18.02.2008թ. բավարարվել են, այսինքն՝ դիմող կողմը լիակատար հնարավորություն է ունեցել ոստիկանության կողմից տրամադրված փաստաթղթերի հիման վրա ճշտել ըստ հաշվառման վայրի ընտրողների ցուցակից անձանց հանելու եւ լրացուցիչ ցուցակում ընդգրկելու վերաբերյալ տեղեկավարությունը:

Քաղաքացիների ընտրական իրավունքն ապահովելու նպատակով 2008թ. հունվարի 19-ից փետրվարի 19-ն ընկած ժամանակահատվածում անձնագրերի կորստյան գործերով ՆՏ ոստիկանության տարածքային մարմինների կողմից 1330 անձի տրվել է թիվ 9 ձեռի տեղեկանք, իսկ 264 քաղաքացու՝ ընտրությանը մասնակցելու համար սահմանված տեղեկանք: Ընտրատեղամասերում ծառայություն կատարող ոստիկաններն ընտրությունների ընթացքում կարգուկանոնի պահպանման հարցերում միջամտել են միայն տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի միջնորդությամբ: Նման միջամտության արդյունքում կանխվել է հանցագործության 6 դեպք:

8. Նարակից պատասխանող՝ Նեռուստատեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովի ներկայացուցիչ Գ. Ամալյանը հայտնեց, որ Նանրապետության Նախագահի 2008թ. փետրվարի 19-ի ընտրության նախընտրական քարոզարշավի ընթացքում դիմող Լ. Տեր-Պետրոսյանի դիմումում հիշատակված հեռուստառադիո-ընկերությունների հաղորդումները մոնիտորինգի են ենթարկվել նշված հանձնաժողովի աշխատակազմի ծրագրերի մոնիտորինգի եւ վերահսկողության վարչության կողմից եւ նախընտրական քարոզչության սահմանված կարգի խախտումներ չեն հայտնաբերվել: Իսկ ՆՏ օրենսդրությամբ սահմանված նախընտրական քարոզչության ժամանակահատվածից դուրս ՁԼՄ-ների գործունեությունը քննարկման առարկա չի կարող դառնալ: Ինչ վերաբերում է նախընտրական քարոզչության ընթացքում թեկնածուների դրական կամ բացասական համատեքստում լուսաբանումների վերաբերյալ պնդումներին, ապա դա արվել է անհասկանալի մեթոդիկայով եւ փաստարկված չէ:

9. Գործով որպես երրորդ անձ ներգրավված՝ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի ներկայացուցիչ Դ. Նարությունյանը դիմողի այն պնդման կապակցությամբ, որ Նանրապետության Նախագահի թեկնածու՝ ՆՏ վարչապետ Ս. Սարգսյանը պարտավոր էր ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 78 հոդվածի պահանջներին համապատասխան ընտրությունների ընթացքում ազատվել իր աշխատանքային պարտականությունների կատարումից, ներկայացրեց հետևյալ բացատրությունը: ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկու նախադասությունների համադրումից կարելի է հանգել այն եզրակացության, որ վարչապետը հանդիսանում է «պետական ծառայության մեջ գտնվող»: Սակայն, հաշվի առնելով 2002 թվականի հունվարի 9-ին ընդունված «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՆՏ օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին մասում «հանրային ծառայություն» հասկացության սահմանումը, եւ նույն հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ պարբերությունում սահմանված՝ պետական ծառայության փարատեսակները՝ քաղաքական եւ հայեցողական պաշտոնները պետական ծառայության պաշտոններ չեն համարվում: Այդ իսկ պարճառով ՆՏ վարչապետի պաշտոնը քաղաքական պաշտոն է, եւ, հետեւաբար, վարչապետը պետական ծառայության մեջ չի գտնվում: Դ. Նարությունյանը խնդրո առարկայի կապակցությամբ փաստեց ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի եւ «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՆՏ օրենքի 1-ին հոդվածի դրույթների միջեւ առկա հակասությունը, ինչը, «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքին համապատասխան լուծվում է հոգուր «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՆՏ օրենքի այն նորմի, որի համաձայն ՆՏ վարչապետի պաշտոնը քաղաքական պաշտոն է:

Նախընտրական հիմնադրամի ձեւավորման աղբյուրների եւ միջոցների ծախսման օրինականության հարցի առնչությամբ Դ. Նարությունյանը հայտնեց, որ եղել են դեպքեր, երբ Ս. Սարգսյանի նախընտրական հիմնադրամ վճարումներ են կատարել նաեւ դրա իրավունքը չունեցող սուբյեկտներ, սակայն բոլոր նման դեպքերում այդ գումարները, օրենքի պահանջին համապատասխան, փոխանցվել են պետական բյուջե: Չի եղել որեւէ դեպք, երբ հիմնադրամից կատարվող ծախսերը գերազանցեն այդ պահին հիմնադրամ մուտք եղած օրինական վճարումները:

ՆՏ վարչապետի 2007թ. դեկտեմբերի 4-ի որոշմամբ սրեղծված աշխատանքային խմբի առնչությամբ դիմողի փաստարկներին ի պատասխան Դ. Նարությունյանը հայտնեց, որ այդ խմբի սրեղծումը հետապնդել է միայն մեկ նպատակ, այն է՝ 2007 թվականին դիմումների կտրուկ աճի պայմաններում (2005թ.՝ 3584 դիմում, 2007թ.՝ 18424 դիմում) ապահովել դրանց արդյունավետ քննարկումը եւ լուծումը: Այն դիմումները, որոնք ուղղված են եղել Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ

Սարգսյանին, ՆՏ կառավարության աշխատակազմից փոխանցվել են Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբին: Միաժամանակ, կային բազմաթիվ դիմումներ, որոնցում որոշ թերացումով էին նշված հասցեատիրոջ պաշտոնը, այսինքն՝ դրանք ըստ էության եւ բովանդակային առումով ուղղված էին ՆՏ վարչապետին, սակայն որպես հասցեատեր նշված էր Նանրապետության Նախագահի թեկնածու, ՆՏ վարչապետին: Ըստ էության, այսպեղ գործ ունենք «Վարչարարության հիմունքների եւ վարչական վարույթի մասին» ՆՏ օրենքի իմաստով ձեռական սխալի հետ, եւ նույն օրենքով ձեռական պահանջների չարաշահումն արգելվում է, նման պարագայում վարչական մարմինը ինքնուրույն է վերացրել այդ սխալը՝ չձանրաբեռնելով դիմողներին լրացուցիչ վարչարարությամբ, որի ոչ միայն իրավունքն ուներ ՆՏ կառավարության աշխատակազմը, այլեւ պարտավոր էր նման կերպ գործել:

Արտակարգ դրության պայմաններում սահմանադրական դատարանում դատավարությունը շարունակելու հարցի առնչությամբ երրորդ անձի ներկայացուցիչը հայտնեց, որ համաձայն ՆՏ Սահմանադրության 53.1. հոդվածի՝ արտակարգ դրության պայմաններում չի կարող անցկացվել Նանրապետության Նախագահի ընտրություն, իսկ ընտրություններն ավարտվում են իրավասու մարմնի կողմից ընտրությունների արդյունքների վերաբերյալ որոշում ընդունելու համար լիազորված մարմնի ակտն ընդունելու պահից: Ընտրությունների արդյունքների բողոքարկումը չի հանդիսանում ընտրությունների բաղկացուցիչ փուլ: Ավելին, Կվեյի, Կվյալ պահին գործի քննության ընդհատումը կհակասի ՆՏ Սահմանադրության 51 հոդվածի 5-րդ մասին, ինչպես նաեւ 19 հոդվածին:

Ինչ վերաբերում է ընտրական վեճ քննելիս սահմանադրական դատարանի իրավասությունների շրջանակին, ապա այս կապակցությամբ ըստ ներկայացուցչի՝ 2005թ. սահմանադրական բարեփոխումների եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի փոփոխությունների արդյունքում ներկայումս սահմանադրական դատարանը քննում է ոչ թե ընտրությունների արդյունքների, այլ Նանրապետության Նախագահի ընտրության արդյունքներով ընդունված որոշման հետ կապված վեճ: Նշված վեճի շրջանակներում սահմանադրական դատարանն իրավասու է քննության առնելու այն հարցը, թե որքանով է այդ որոշումն իրավաչափ, այսինքն՝ որոշակի փաստերի առկայությունը հաստատվելու դեպքում որոշումն ընդունող մարմինն արդյոք ընդունել է իրավաչափ որոշում, թե՛ ոչ:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը՝ ստանալով ԸԸՆ-ների քվեարկության համապատասխան արդյունքները, չի կարող դրանք չընդունել իր կողմից

ընդունվող որոշումը կայացնելիս, քանի դեռ դրանք օրենսդրությամբ սահմանված կարգով չեն բողոքարկվել ՆՏ վարչական դատարան եւ փոփոխության չեն ենթարկվել դատական ակտերով: Սահմանադրական դատարանը, իր կառուցվածքով, ինչպես նաեւ վեճը լուծելու համար սահմանված ժամկետներով ի գործու չէ եւ իրավասու չէ փոխարինել վարչական դատարանին եւ ընտրական հանձնաժողովների ողջ համակարգին:

10. Գործը քննության նախապայտրաստելու ընթացքում սահմանադրական դատարանը ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովից պահանջել եւ ստացել է 19.02.2008թ. անցկացված Նանրապետության Նախագահի ընտրության հետ կապված Նախագահի թեկնածուների (վստահված անձանց) դիմում-բողոքների քննարկման արձանագրությունները, ընդունված որոշումները, տրված պատասխանների պատճենները, ըստ կոնկրետ ընտրական տեղամասերի՝ տեղեկանք ընտրության հետ կապված Նախագահի թեկնածուների դիմում-բողոքների հիման վրա կատարված վերահաշվարկների արդյունքների եւ դիմում-բողոքների առկայության դեպքում վերահաշվարկ չկատարելու հիմնավորումների վերաբերյալ: Ստացվել են ՆՏ Նախագահի թեկնածուների նախընտրական հիմնադրամների՝ օրենքով նախատեսված հաշվետվությունները, ինչպես նաեւ վերստուգման արդյունքները, ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովների այն որոշումները, որոնցով մերժվել են քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի դիմումները: Նեռուստատեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովից պահանջվել եւ ստացվել են այդ հանձնաժողովին ներկայացված դիմում-բողոքների, դրանց կապակցությամբ հանձնաժողովի հրավիրած նիստերի արձանագրությունների, պատասխանների պատճենները: ՆՏ դատախազությունից պահանջվել եւ ստացվել է ընտրախախտումների առնչությամբ հարուցված քրեական գործերի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկանք: ՆՏ վարչական դատարանից պահանջվել եւ ստացվել են Նանրապետության Նախագահի 2008թ. փետրվարի 19-ի ընտրություններում ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերով ՆՏ վարչական դատարանի կայացրած դատական ակտերի պատճենները: Թվարկված բոլոր նյութերը տրամադրվել են սույն գործով դատավարության կողմերին:

Դատաքննության ընթացքում դիմող կողմի ներկայացուցիչ Ա. Զեյնալյանը «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 51 հոդվածի 5-րդ մասի եւ 52 հոդվածի հիման վրա հանդես է եկել նաեւ որպես վկա:

11. 2005թ. նոյեմբերի 27-ի հանրաքվեի արդյունքներով կապարված սահմանադրական փոփոխությունների հիման վրա ՆՏ Սահմանադրության 100 հոդվածի 3.1. կետի համաձայն սահմանադրական դատարանը լուծում է ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշման հետ կապված վեճ: Նանրապետության Նախագահի ընտրությունների արդյունքներով ՆՏ ԿԸՆ-ի որոշման իրավական հիմնավորվածությունը սահմանադրական դատարանում կարող է վիճարկվել երկու փաստաբանական կետերով: Ինչպես դրա ընդունման սահմանված կարգի (ընթացակարգի)՝ օրենքով պահանջվող ձևի պահպանվածության (ձեռնարկի հիմքեր), այնպես էլ նյութական իրավունքի նորմերի կիրառման ենթադրյալ սխալների հիմքով, որով ընտրությունների արդյունքներն ամփոփող կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը սխալ հետևության է հանգել թեկնածուների ընտրվելու կամ չընտրվելու փաստի վերաբերյալ (նյութական հիմքեր): Ընդ որում, երկրորդ դեպքում ընտրությունների արդյունքների վրա ազդող կարող են դիմել այն իրավախախտումները, որոնք աղավաղում են քաղաքացիների ընտրական իրավունքի իրացման ընդհանուր պայմանները, հնարավորություն չեն տալիս հարակցության հանգել ընտրությունների վերջնական արդյունքների վերաբերյալ: Միաժամանակ, պատիվ ընտրական իրավունքի պաշտպանության շրջանակներում ընտրությունների արդյունքների վրա փաստաբանական խախտումների ազդեցության գնահատման արդյունքում չի կարող ուղղակիորեն իրենց ընտրությունն օրինական եղանակով կապարած ընտրողների ակտիվ ընտրական իրավունքը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաև, որ ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշման հետ կապված վեճի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանն իրավասու չէ միաժամանակ քննության առնել օրենքների սահմանադրականության հարց, ինչը «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքով նախատեսված չէ: ՆՏ Սահմանադրության 94 հոդվածի համաձայն սահմանադրական դատարանի գործունեության կարգը սահմանվում է Սահմանադրությամբ եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքով: Միաժամանակ, Սահմանադրության 100 հոդվածը նույնպես սահմանում է, որ փոխադրված ամրագրված իր լիազորությունները սահմանադրական դատարանն իրականացնում է օրենքով սահմանված կարգով:

12. Սահմանադրական դատարանի՝ գործի փաստական հանգամանքները կողմերի դիրքորոշումներից անկախ բացահայտելու պարտականությունն ունի իր առանձնակի սահմանները, որոնց առկայությունը պայմանավորված է Սահմանադրու-

թյամբ եւ օրենքով նախատեսված իրական հնարավորություններով եւ իրավաբանորեն ամրագրված գործառնական ու դրանցից ածանցվող այլ լիազորություններով: Գործի հանգամանքների ի պաշտօնէ պարզումը հնարավոր է միայն այդ սահմաններում, եւ այդ սկզբունքը չի լիազորում սահմանադրական դատարանին սրանձնելու իրավապահ այլ մարմինների (դատախազական կամ քննչական) լիազորություններ, փոխարինել արդարադատական կամ վարչական այլ մարմիններին:

Նանրապետության Նախագահի ընտրության արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով սահմանադրական դատարանը պետք է որոշում ընդունի դիմումի մուտքագրման օրվանից հետո՝ փաստօրյա ժամկետում՝ Սահմանադրության 51-րդ հոդվածի 5-րդ մասի ուժով: Այդ հիմքով սահմանադրական դատարանում վեճի քննության պարագայում վճռական են դառնում ընտրական գործընթացի բոլոր փուլերում իրավունքի պաշտպանության հնարավորությունների ամբողջական իրացումը եւ ապացուցողական նշանակության փաստարկներով սահմանադրական դատարան դիմելը:

13. Ելնելով ՏՏ Սահմանադրության 100 հոդվածի 3.1. կետի եւ 101 հոդվածի 9-րդ կետի պահանջներից, ինչպես նաեւ ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության՝ օրենքով նախատեսված ընթացակարգերի բնույթից, սահմանադրական դատարանն իր 10 հունիսի 2007թ. ՄԴՈ - 703 որոշման մեջ (ընդունված սահմանադրական փոփոխություններից հետո) իրավական դիրքորոշում է արտահայտել այն մասին, որ բոլոր հարցերը, որոնք առնչվում են ընտրությունների ընթացքում թեկնածուների գրանցման շուրջ առաջացած վեճերին, եւ որոնց լուծման իրավասությունը վերապահված է այլ դատարանների, սահմանադրական դատարանում առանձին քննության առարկա դառնալ չեն կարող, իսկ որպես ապացույց հիմք են ընդունվում այդ դատարանների վերջնական ակտերը: Մույն գործի քննությունը վկայեց, որ դիմող կողմը՝ վկայակոչելով սահմանադրական դատարանի փարբեր իրավական դիրքորոշումներ, ընտրական ողջ գործընթացում եւ դիմումի ներկայացման ընթացքում այս դիրքորոշմանը բավարար ուշադրություն չի դարձրել:

Սահմանադրական դատարանը հատուկ կարեւորում է ընտրական գործընթացներով պայմանավորված բողոքարկման հետ կապված հարաբերությունները կարգավորող նորմատիվ պահանջների պահպանումն այդ գործընթացի բոլոր փուլերում, որը կայուն իրավական նախադրյալ է ընտրական խախտված իրավունքները սահմանադրական-արդարադատական կարգով պաշտպանելու համար:

14. Սահմանադրական դատարանը՝ կարելու էր ընտրությունների միջազգային դիտորդական առաքելության դերն ու գործունեությունը, այսուհանդերձ, գտնում է, որ Նանրապետության Նախագահի ընտրության արդյունքների վերաբերյալ այդ առաքելության նախնական զեկույցից ընտրանքային կարգով իրավասախարումների վերաբերյալ դիտարկումների ներկայացումը դատարանական գործընթացի համար բավարար ապացուցողական հիմք չէ ԿԸՆ-ի որոշումն անվավեր ճանաչելու համար: Մասնավորապես, դիմողներից առաջինն այդ դիտարկումներին իր կողմից ապացուցողական նշանակություն ունեցող որևէ փաստարկ չի ավելացրել: Նման պարագայում այդ զեկույցը պետք է դիտարկել իր ամբողջության մեջ՝ հաշվի առնելով, որ դրանում ամբողջականացված ձեռք արձանագրված է նաև, որ «Նայաստանի Նանրապետության Նախագահի փերրվարի 19-ի ընտրությունները մեծապես անցկացվեցին ԵԱՏԿ-ի եւ Եվրախորհրդի նկարմամբ ստանձնված պարավորությունների եւ չափանիշների համաձայն»:

15. Նանրապետության Նախագահի թեկնածու Լ. Տեր-Պետրոսյանի ներկայացուցիչների կողմից սահմանադրական դատարան ներկայացվել են քվեարկության գործընթացին առնչվող ավելի քան 500 տարաբնույթ սկզբնական փաստաթղթեր, որոնցից պարշան ձեւակերպված եւ իրավաբանական նշանակություն կարող էին ունենալ թվով 94-ը, այդ թվում՝ վերահաշվարկի պահանջով դիմումներ՝ 23, հայտարարություններ խախտումների մասին՝ 7, դիմումներ՝ 12, դիմում-բողոքներ՝ 7, խախտումների վերաբերյալ արձանագրություններ (կամ դրանցից քաղվածքներ)՝ 13, քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրություններից քաղվածքներ՝ 28, ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովների նիստերի արձանագրություններ կամ դրանցից քաղվածքներ՝ 2, դիմումներ ստանալու վերաբերյալ սրացականներ՝ 2: Ներկայացվել են նաև առանձին տեսանյութեր ընտրախախտումների վերաբերյալ:

Ընտրական գործընթացին մասնակից Նանրապետության Նախագահի բոլոր թեկնածուների կողմից թվով 258 տեղամասերի վերաբերյալ (ընդհանուր թվի 13.4 տոկոսը) վերահաշվարկ կատարելու դիմումներ են ներկայացվել ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովներ, որոնցից.

ա) 53 տոկոսը կամ թվով 135 դիմումներ (որից 62-ը՝ Լ. Տեր-Պետրոսյանի, իսկ 15-ը՝ Տ.Կարապետյանի ներկայացուցիչների դիմումների հիման վրա) բավարարվել են եւ դրանց հիման վրա կատարվել է վերահաշվարկ, որոնց արդյունքները ներկայացրել է պարասխանող կողմը,

բ/ թվով 24 ընտրատեղամասերի վերաբերյալ դիմումներ մուտքագրվել են, սակայն դրանց հիման վրա վերահաշվարկ չի կատարվել՝ օրենքով սահմանված ժամկետը սպառված լինելու պարճառաբանությամբ,

գ/ թվով 99 ընտրատեղամասերի վերաբերյալ դիմումները մերժվել են՝ փարբեր պարճառներով, մասնավորապես.

- թվով 35 ընտրատեղամասերի վերաբերյալ դիմումները մերժվել են՝ պարճան սուբյեկտի կողմից ներկայացված չլինելու հիմքերով՝ ՆՏ ԸՕ 40² հոդվածի 1-ին և 13-րդ մասերի համաձայն,

- թվով 16 ընտրատեղամասերի վերաբերյալ դիմումները պարճան կերպով ձեւակերպված չեն եղել, որի արդյունքում մերժվել են՝ ՆՏ ԸՕ 40² հոդվածի 2-րդ և/կամ 3-րդ և 13-րդ մասերի համաձայն,

- թվով 25 ընտրատեղամասերի վերաբերյալ դիմումները մերժվել են՝ ՆՏ ԸՕ 40² հոդվածի 13-րդ, 1-ին, 2-րդ, 3-րդ մասերի համաձայն, քանի որ դիմողներն անձամբ չեն ներկայացրել դիմումները՝ խախտելով ՆՏ ԸՕ 40² հոդվածի պահանջները,

- թվով 23 ընտրատեղամասերում վերահաշվարկ կատարելու վերաբերյալ դիմումները մերժվել են՝ չհիմնավորված լինելու պարճառով: Սակայն դրանց վերաբերյալ որոշումները վարչական կամ դատական կարգով չեն բողոքարկվել:

Միաժամանակ, դիմող կողմը ներկայացրել է թվով 25 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներից սրացված և պարճան կերպով վավերացված քվեարկության արդյունքների արձանագրություններից քաղվածքներ (1/28, 8/27, 17/02, 18/30, 20/04, 20/17, 20/18, 21/10, 23/41, 24/18, 24/19, 25/07, 26/26, 27/15, 27/35, 27/36, 28/15, 33/04, 33/21, 33/22, 35/13, 37/03, 37/11, 37/44, 37/74 ընտրատեղամասեր), որոնցում արձանագրված փվյալները փարբերվում են ՆՏ ԿԸՏ-ի պաշտոնական կայքէջում գեպեղված փվյալներից: Սակայն դրանցից թվով 3 ընտրատեղամասերում (27/15, 27/35, 27/36) համաձայն ԿԸՏ-ի կողմից սահմանադրական դատարան ներկայացված նյութերի՝ կատարվել է վերահաշվարկ: Թվով 3 ընտրատեղամասերի առնչությամբ (20/04, 24/18, 24/19) ըստ ՆՏ դատախազության փրամադրած փեղեկափվության՝ արդեն իսկ հարուցվել են քեական գործեր՝ ՆՏ ԶՕ 150 հոդվածի հափկանիչներով: Թվով 7 ընտրատեղամասերի (18/30, 20/17, 21/10, 25/07, 26/26, 35/13, 37/74) վերաբերյալ արձանագրությունների քաղվածքների փվյալները և ԿԸՏ-ի պաշտոնական կայքէջում գեպեղված փվյալները փարբերվում են աննշան թվով (1-4 միավոր): Թվով 12 ընտրատեղամասերի (01/28, 08/27, 17/02, 20/18, 23/41, 28/15, 33/04, 33/21, 33/22, 37/03, 37/11, 37/44) վերաբերյալ արձանագրությունների քաղվածքների

թվական փոփոխությունները եւ ԿԸՆ-ի պաշտոնական կայքէջում գերտեղեկացումներն զգալիորեն փոփոխվում են: Կոնկրետ ընտրատեղամասերում սահմանադրական դատարանի կողմից ստուգումներ կազմակերպելու պահանջից դիմողը հրաժարվեց՝ պարտադրանքներով, որ ընտրություններից օրեր անց դրա կազմակերպումն անհնար է:

ՆՏ դատախազության կողմից 01.03.2008թ. ՆՏ սահմանադրական դատարան ներկայացված 2/8-01 փոփոխության համաձայն՝ 19.02.2008թ. Նախագահի ընտրության ընթացքում թիվ 9/18, 17/5, 20/4, 22/21, 22/22, 22/30, 24/18, 24/19 եւ 38/62 ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքների արձանագրություններից վստահված անձանց փոխարինում քաղվածքների եւ ընտրությունների արդյունքների պաշտոնական ամփոփման համար ներկայացված արձանագրությունների փոփոխությունները փոփոխելու պարտադրանքներով չհամապատասխանելու կապակցությամբ արդեն իսկ հարուցված է քրեական գործ եւ իրականացվում է նախաքննություն:

ՆՏ սահմանադրական դատարանը մինչեւ սահմանադրական փոփոխություններն իր 16.04.2003թ. ՄԴՈ - 412 որոշմամբ իրավական դիրքորոշում էր արտահայտել, որ սահմանադրական դատարանում ընտրական վեճի լուծման ժամանակ ընտրատեղամասերում քվեարկության արդյունքները ոչ հավասարի են, եթե.

ա) նույն ընտրատեղամասում ի հայտ են եկել քվեարկության արդյունքների պաշտոնական բնույթ ունեցող, միմյանցից էապես փոփոխվող ամփոփիչ արձանագրություններ,

բ) իրավական առումով հիմնավոր փաստարկված է, որ տեղ են գտել քվեաթերթիկների լցումման, ձայների սխալ հաշվարկի, այլոց փոխարեն քվեարկության եւ այլ բնույթի էական խախտումներ, **սակայն ընտրատեղամասի ընտրական հանձնաժողովների կողմից անհիմն ձեռով մերժվել է, իսկ դատարանների կողմից օրենքով սահմանված կարգով չեն պաշտպանվել հանձնաժողովների անդամների եւ թեկնածուների վստահված անձանց իրավունքները՝ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով ու ժամկետներում տեղամասային քվեարկության արդյունքների ստուգումներ կազմակերպելու վերաբերյալ: Միաժամանակ ընտրությունների ընդհանուր արդյունքների վրա քվեարկության ոչ հավասարի արդյունքների ազդեցությունը գնահատելու նպատակով նման ընտրատեղամասերում առավել ձայներ ստացած թեկնածուի ձայների չափով սահմանադրական դատարանը կրճատել էր ընտրությունների արդյունքում թեկնածուներին փոխարինելու ձայների ընդհանուր փոփոխությունը:**

Թեեւ դիմողը սույն գործի շրջանակներում շեշտը դնում է ընտրությունների արդյունքների գնահատման ոչ թե քանակական բաղադրիչների, այլ խախտումների

որակական բնույթի վրա, վկայակոչելով իր կարծիքով ընտրախախտումների «գանգվածային եւ համակարգված» բնույթը, այնուհանդերձ, նույնիսկ ներկա իրավակարգավորման շրջանակներում սահմանադրական դատարանի վերոհիշյալ դիրքորոշման կիրառման պայմաններում էլ Նանրապետության Նախագահի թեկնածուներին փրկած ձայների իրական հարաբերակցության որակական փոփոխություն փեղի չի ունենում:

16. ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 14, 14¹, 17¹, 18, 20, 25, 26, 40, 63², 75, 79 եւ 139 հոդվածների, ինչպես նաեւ ՏՏ վարչական դատավարության օրենսգրքի 143-150 հոդվածների դրույթների բովանդակային եւ իրավակիրառական նշանակության վերլուծությունից բխում է, որ Նայասրանի Նանրապետությունում օրենսդրական զարգացումների արդյունքում ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության նշանակալի լիազորությամբ են օժտված նորաստեղծ վարչական դատարանները: Իսկ սահմանադրական դատարանին, ինչպես նշվեց, Սահմանադրության 100 հոդվածի 3.1. կետի հիմքով վերապահված է միայն ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճի քննության իրավասությունը: Ընդ որում, ընտրական օրենսգրքի եւ վարչական դատավարության օրենսգրքի հիշատակված հոդվածներից բխում է, որ ընտրական գործընթացում փեղի ունեցած իրավախախտումներն ապացուցողական նշանակություն են ունենում այն դեպքում, երբ ձեռք են բերվում իրավասու դատարաններում հստակորեն սահմանված ժամկետներում փաստական հանգամանքների քննության արդյունքում: 2008թ. փետրվարի 19-ին կայացած ընտրությունների արդյունքների իրական պարկերն այն է, որ ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ վարչական արդարադատության հնարավորություններն արդյունավետ չեն օգտագործվել նույնիսկ այն դեպքերում, երբ առանձին ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովներ իրենց որոշմամբ մերժել են վերահաշվարկի իրականացումը, այդ որոշումները, այսինքն՝ դրանք դատական կարգով չեն բողոքարկվել: Դիմողի այն պնդումը, թե դա պայմանավորված է վարչական դատարանի նկատմամբ ունեցած անվստահությամբ, միեւնույն է, նման փաստարկն իրավական հետագա գործընթացի անհրաժեշտ երաշխիքներ չի ապահովում:

Միեւնույն ժամանակ, որեւէ ընտրատեղամասում կամ ընտրատարածքում կատարված խախտումները չեն կարող հիմք հանդիսանալ այլ փեղամասերում նմանատիպ խախտումների մասին ենթադրություններ անելու կամ ընտրական գործընթացի օրինականությունն ամբողջությամբ կասկածի փակ դնելու համար: Ընտրու-

թյունների արդյունքում ընդունված որոշումն անվավեր ճանաչելու հիմք կարող են հանդիսանալ միայն օրենքով սահմանված կարգով փաստարկված այն կոնկրետ խախտումները, որոնք էական ազդեցություն են ունեցել կամ կարող էին ունենալ ընտրությունների վերջնական արդյունքների վրա:

17. Դիմող կողմն առանձնահատուկ կարեւորում է նախընտրական քարոզչության ընթացքում թեկնածուների համար անհավասար պայմանների սրեղծման հանգամանքը եւ հատկապես Նանրային հեռուստաընկերության «Նայլուր» ծրագրի կողմից ընտրական օրենսգրքով նախատեսված անկողմնակալության սկզբունքի խախտումը: Այս առնչությամբ սահմանադրական դատարանը գրնում է, որ 2008թ. Նանրապետության Նախագահի ընտրության ընթացքում նույնպես ՏՏ ԿԸՏ-ի տեսադաշտից դուրս է մնացել նախընտրական քարոզչության արդյունավետ վերահսկումը: Օրենքի պահանջների կատարմանը ձեւական մոտեցում է դրսեւորել Նեռուստատեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովը: Դրանց արդյունքում լրավամիջոցներում ոչ միայն տեղ են գտել կողմնակալ մոտեցումներ, այլեւ առանձին լուսաբանումների ընթացքում արձանագրվել են նաեւ իրավական ու բարոյական նորմերի խախտումներ:

Նույնիսկ նման պայմաններում Նանրապետության Նախագահի թեկնածուների համար նախընտրական քարոզչության հավասար հնարավորությունների խնդիրը սերտորեն առնչվում է ընտրողների կարծիքի ձեւավորման հետ, եւ սահմանադրական դատարանը գրնում է, որ թեկնածուները, այսուհանդերձ, կարողացան նախընտրական քարոզչության փառքեր միջոցներով իրենց դիրքորոշումները հասցնել ընտրողներին: Միաժամանակ, միջազգային իրավական չափանիշներից ելնելով՝ այն սկզբունքը, ըստ որի նախընտրական քարոզչությունը պետք է լինի ազնիվ եւ արդար, չի կարող մեկնաբանվել այնքան ընդարձակ, որ բացառվի խոսքի ազատության եւ տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի իրականացումը կամ բացառվի պաշտոնատար անձի հասցեին հնչեցված մեղադրանքների շուրջ պատասխան կարծիք ներկայացնելու հնարավորությունը:

18. Դիմողների կողմից մատնանշված մի շարք ընտրախախտումների, ՏՏ դատախազության կողմից ընտրական գործընթացի շրջանակներում հարուցված քրեական գործերի, ՏՏ կառավարությանն առընթեր ՏՏ ոստիկանության ներկայացրած փաստերի վերլուծությունը վկայում է, որ ընտրական գործընթացի հիմնական թերությունները եւ այդ գործընթացի նկատմամբ հանրային վստահության

պակասը խորքային պարճառներ ունեն: ՏՏ սահմանադրական դատարանն իր 10.06.2007թ. ՄԴՈ-703 որոշմամբ իրավական դիրքորոշում է արտահայտել, համաձայն որի՝ «ընտրական իրավունքի պաշտպանությունը, հատկապես սահմանադրական արդարադատության շրջանակներում, չի ենթադրում ձեռական մտրեցում՝ թե որքանով են խախտվել մարդկանց ակտիվ կամ պասիվ ընտրական իրավունքները: Նարցն ունի ընդգրկման ավելի լայն շրջանակ էլ վերաբերում է ընտրությունների հանրային գործառույթին՝ թե ինչ կերպ էլ ինչպիսի վստահությամբ է ձեռավորվում ներկայացուցչական կառավարման համակարգը, ինչպես են ներդաշնակվում կառավարմանը մասնակցելու ազատությունը էլ ներկայացուցչական մարմիններ կազմավորելու պարտականությունը, ինչպիսին է անհատների հասարակական վարքագիծն այս գործընթացում: Ուստի ժողովրդավարական ընտրություններ անցկացնելու հնարավորության ապահովումը պետության պարտավորությունն է էլ ոչ թե առանձին քաղաքական միավորումների կամ անհատների: Դրանից էլ Նայաստանի Նանրապետության սրանձնած միջազգային պարտավորություններից է բխում նաեւ ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 4-րդ կետի պահանջը, համաձայն որի՝ «Պետությունը, օրենսդրությամբ վերապահված իրենց լիազորությունների շրջանակում՝ պետական կառավարման, տեղական ինքնակառավարման էլ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով կազմավորող մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք պարասխանավորություն են կրում ընտրությունների նախապարաստման, կազմակերպման, անցկացման օրինականության համար»: Ուստի պետությունը պարտավոր է այնպիսի երաշխիքներ ապահովել, որպեսզի.

ա) ընտրական օրենսդրությունը գերծ լինի ընտրական իրավունքի արդյունավետ իրացումը խոչընդոտող թերություններից,

բ) քաղաքական ընթացիկ գործունեությունը հստակ փարանջարվի նախընտրական քարոզությունից,

գ) բացառվի քաղաքական ու բարեգործական գործունեության միատեղումը,

դ) ընտրական գործընթացի բոլոր փուլերում կանխվի քաղաքական ու գործարար շահերի միահյուսման հնարավորությունը:

ՏՏ Սահմանադրության 2 էլ 4 հոդվածներում ամրագրված հիմնարար սկզբունքների համաձայն՝ իրավական պետության համար ելակետայինն ընտրական գործընթացներում հասարակության քաղաքական շահերի գերակայության օրենսդրական ու կառուցակարգային այնպիսի երաշխիքների ապահովումն է, որը կբացառի առաջնային մանդատով օժտված իշխանության ներկայացուցչական

մարմինների ձեւավորման գործում քաղաքական եւ գործարար շահերի անմիջական միահյուսման որեւէ հնարավորություն»:

Այս իրավական դիրքորոշումը բավարար չափով ուշադրության չարժանացավ ՏՏ ընտրական օրենսգրքի եւ ողջ ընտրական համակարգի բարեփոխման ընթացքում, մասնավորապէս, նաեւ՝ ՏՏ Սահմանադրության 65 հոդվածի պահանջների կարարումը երաշխավորելու առումով, որն էապէս կարող էր նպաստել ընտրական համակարգի եւ կոնկրետ ընտրական գործընթացի նկատմամբ հասարակական վստահության ամրապնդմանը:

ՏՏ Սահմանադրության սահմանադրական կարգի հիմունքների հիմնարար սկզբունքներից բխում է, որ Նայասպանի Նանրապետությունում ընտրությունները պետք է դառնան քաղաքական հակամարտությունների հաղթահարման եւ պետական կարգի հիմքերն ամրապնդող գործոն: Իրականում հետընտրական գործընթացներն ավելի են սրում թե՛ քաղաքական եւ թե՛ հասարակական հակամարտությունը՝ վրանգելով ժողովրդավարական այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են հանդուրժողականությունը, բազմակարծությունը, համագործակցությունը, հանրային վստահությունը, քաղաքակիրթ երկխոսությունը: Նման իրավիճակը նաեւ սահմանադրաիրավական լուծումներ պահանջող հիմնախնդիր է, որին բազմիցս անդրադարձել է ՏՏ սահմանադրական դատարանն իր որոշումներում, ինչպէս նաեւ 2006 եւ 2007 թվականների փարեկան հաղորդումներում:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ կան մի շարք հիմնախնդիրներ, որոնք առաջնահերթ լուծում են պահանջում: Դա առաջին հերթին վերաբերում է գործող ընտրական համակարգին: Այս համակարգի պայմաններում հետեւանքները միշտ նույնը կարող են լինել: Ընտրական համակարգի հիմքում պետք է լինի հնարավոր ընտրախախտումների բացառման սկզբունքը: Դրան հնարավոր է հասնել ընտրությունների կազմակերպման եւ անցկացման համակարգի արմատական բարեփոխման արդյունքում միայն: Նանրային վստահության բարձրացման եւ սահմանադրական հիմնարար սկզբունքների պահանջներին համապատասխան ընտրություններ կազմակերպելու համար որակապէս նոր մոտեցում պետք է դրսեւորվի նաեւ ընտրական գործընթացների բողոքարկման ողջ համակարգի նկատմամբ:

Ինչ վերաբերում է դատաքննության առարկա դարձած վեճի շրջանակներում իրավիճակի գնահատմանը, ապա համադրելով կողմերի փաստարկներն ու հակափաստարկները, վերլուծելով գործի նյութերը, օրենսդրական առկա կարգավորումներն ու դրանց կիրառման պրակտիկան, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ գործող իրավակարգավորման շրջանակներում՝ հիմք ունենալով

ընտրությունների այն փաստական արդյունքները, որոնք սրացվել են ՆՏ ընտրական օրենսգրքի պահանջների հիման վրա եւ ՆՏ ԸՕ-ով նախատեսված իրավասության շրջանակներում դրանք ամփոփելու արդյունքում, ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը 2008թ. փետրվարի 19-ի Նանրապետության Նախագահի ընտրության արդյունքներով այլ որոշում կայացնել չէր կարող:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայասպանի Նանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 3.1. կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայասպանի Նանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 74 հոդվածներով, Նայասպանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. «Նանրապետության Նախագահ ընտրվելու մասին» Նայասպանի Նանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2008 թվականի փետրվարի 24-ի թիվ 24-Ա որոշումը թողնել ուժի մեջ:

2. Թիվ 01/28, 08/27, 17/02, 20/18, 23/41, 28/15, 33/04, 33/21, 33/22, 37/03, 37/11, 37/44 պեղամասային ընտրական հանձնաժողովների ամփոփիչ արձանագրություններում փոփոխությունների, թիվ 30, 31 եւ 38 ընտրապարադքային ընտրական հանձնաժողովների՝ վերահաշվարկ կատարելը մերժելու վերաբերյալ որոշումների, ինչպես նաեւ դիմողների կողմից ներկայացված քվեաթերթիկների եւ քվեարկության ծրարների ու փեսանյութերով ներկայացված փաստերի իրավագնահատման եւ օրինականությունը պարզելու նպատակով դրանք փրամադրել ՆՏ դատախազությանը՝ օրենքով սահմանված կարգով ընթացք փալու համար:

3. Նայասպանի Նանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՏՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ